

Rinze Ijbema - 1 Korintiërs 15, 44b-49

[1] Wat zijn jou verwachtingen voor het leven na de dood? Je bent, daar ga ik van uit, een christen, en daarom geloof je in een leven na de dood. Maar daarin sta je niet alleen. Eén van de gekke dingen in Nederland is dat we met z'n allen een stuk onkerkelijker en ongeloviger zijn geworden, maar geloven in leven na de dood is erg hardnekkig. Bij voorbeeld: ik zie heel vaak in een overlijdensbericht of in een programma over hoe mensen het verlies van een familielid verwerken, 'dat oma nu een sterretje is.' En ik snap ook wel dat dat de manier is waarop een vader het aan z'n kind uitlegt, en hij weet ook wel dat sterren eigenlijk enorme waterstofbommen zijn, maar toch... Ander voorbeeld: ondanks al dat ongelooft en al die onkerkelijkheid zijn er ontzettend veel mensen bezig met contact met doden, via een medium of via een ouijabord. Dat doe je niet als je niet gelooft in een vorm van leven na de dood.

Veel mensen nemen deze manieren van geloven serieus, veel anderen drijven er de spot mee. Je kunt als christen kiezen of je meedoet met die spot, maar als je het doet, schiet je dan niet in je eigen voet? Het is zo dat de populaire manieren van geloven in leven na de dood het nadeel hebben, dat ze zo voorspelbaar zijn. Als iemand in je omgeving overlijdt, dan mis je hem, de leegte doet pijn. Dan troost je jezelf met de gedachte, dat ze niet echt verdwenen zijn, dat ze ergens nog aanwezig zijn, kortom, 'dat ze nu een sterretje zijn.' En ook: wat er zo'n pijn doet is dat je elkaar niet meer even kunt ontmoeten, even laten weten hoe het gaat, even horen hoe het met haar gaat. Dus is dit wat je zoekt: contact! De moderne manieren van geloven in leven na de dood zijn voorspelbaar: ze vullen precies de gaten die de dood slaat in je leven. En dat maakt ze vatbaar voor kritiek: het is allemaal fantasie, zelfverzonnen namaaktroost.

Maar waar staan wij dan met onze verwachtingen voor een leven na de dood? Is onze hoop ook alleen maar wensdenken? Ik wil je graag laten zien dat onze hoop voor wat er na de dood gaat gebeuren toch anders is. Als je het niet gelooft en als je het niet wilt geloven, dan zul je het op één hoop gooien met al die andere vormen van volksgeloof en fantasie. Dat je oma nog steeds kunt zien en dat je nog met je overleden geliefde kunt praten, het ligt inderdaad heel erg voor de hand. Maar onze hoop voor het leven na dit leven ligt in werkelijkheid veel minder voor de hand. De christelijke hoop voor het leven na de dood is: ons lichaam zal opstaan. **[2]** Lichamelijk, dus. Maar: hoe kom je daarbij? Wat bedoel je daarmee? Hoe werkt het dan? En wat zijn de gevolgen? Laten we eens kijken.

1. **[3]** Het geloof dat onze lichamen wanneer we zijn overleden op een dag zullen opstaan in erg onwaarschijnlijk. Niemand heeft ooit doden weer zien lopen. Even voor de duidelijkheid: dat was vroeger, in de tijd van Jezus en van Paulus, net zo. Sterker nog: ik durf te wedden dat sommige soorten bijgeloof vandaag algemener zijn dan vroeger. Bij voorbeeld zombiefilms, griezelfilms met wandelende lijken. Het zou mij niet verbazen dat ze daar vroeger hartelijk om gelachen zouden hebben: dat geloof je toch zelf niet? Het is niet zo dat mensen vroeger dachten dat het heel normaal was dat lijken weer tot leven komen, terwijl wij vandaag er achter gekomen zijn dat dat niet kan. Het is altijd onmogelijk geweest.

Ik wil je er ook op wijzen dat zelfs de Bijbelse verhalen over mensen die dood waren, en weer tot leven kwamen, behoorlijk terughoudend zijn. Allereerst gaat het om maar een handjevol situaties, wat op zich al bewijst dat het hier om iets bijzonders gaat. Vervolgens gaat het nooit om lichamen die al lang vergaan zijn, maar altijd om nog maar kortgeleden gestorvenen. De enige uitzondering kan die raadselachtige melding van Matteüs zijn, over de graven van de overleden heiligen die openbreken op het moment van Jezus' opstanding. Begrijp me goed, ik geloof die wonderverhalen. Ik wil alleen niet dat je denkt dat ze vroeger niet wisten dat dit niet normaal is. Wat normaal is en wat ze wisten is wat wij weten en normaal vinden: dat het lichaam van wie wij begraven vergaat en dat het daarmee voorbij is.

[4] Paulus noemt een drietal tegenstellingen tussen het lichaam dat sterft en het lichaam dat opstaat. Vergankelijk tegenover onvergankelijk, onaanzienlijk tegenover schittering, zwak tegenover kracht. 'Vergankelijk' hoort helemaal bij het lichaam dat je nu hebt. Je bent van stof gemaakt, je zult tot stof vergaan. Lang voordat er microscopen waren, lang voordat er een periodiek systeem van elementen was, lang voordat de geheimen van de cellen waaruit ons lichaam bestaat waren doorgrond, lang daarvoor wisten mensen het al en stond het in de Bijbel: wij zijn gemaakt van aarde, van aardse elementen, en na ons sterven valt ons lichaam uiteen in waar het van gemaakt is. Dat maakt het erg onwaarschijnlijk om te verzinnen dat het anders kan.

Met dat ons lichaam vergankelijk is, is ons lichaam ook onaanzienlijk. Een meisje kan nog zo mooi zijn en een jongen nog zo knap: het is allemaal niet blijvend. Geen wonder dat als mensen er zelf over gaan nadenken, dat ze dan het feit dat we een lichaam zijn gaan zien als iets wat minder belangrijk is. Dat je kunt denken is belangrijk, of dat je kunt voelen, of dat je kunt geloven. En zelfs als je, zoals veel mensen vandaag, heel erg je best doet om gezond en jong te blijven: je doet het alleen omdat je weet dat je lichaam uit zichzelf achteruit gaat. Je weet dat je lichaam tijdelijk is. En als we

de lichamen van Farao's en dictators balsemen om ze zo goed mogelijk te bewaren: we doen het omdat we er geen vrede mee hebben dat de lichamen van zulke grote mannen en vrouwen gedoemd zijn om eerloos te verdwijnen. Waarom verzint het christelijk geloof dat dat die lichamen van ons het zullen overleven? Laat ze toch waar ze zijn: op de mesthoop van de geschiedenis. Al met al is de dood van ons lichaam het maximum van hoe het feitelijk is: we zijn zwak. Punt.

Ik doe m'n best om je te laten zien hoe onwaarschijnlijk het is om je geloof te laten draaien om het opstaan van je lichaam van je dood, wanneer het allang vergaan is, onvindbaar, helemaal vergeten. Het ligt meer voor de hand om in een sterretje oma te zien, om te geloven in geesten die contact met je zoeken, eigenlijk is elk geloof over leven na de dood meer voor de hand liggend dan het christelijke geloof. Er is eigenlijk maar één reden om er toch in te geloven. Omdat de Heer is opgestaan. Wij, christenen, zijn raar met dat geloof van ons, dat lijken zullen herleven. Het kan niet, het heeft geen zin, het roept meer vragen op dan het beantwoordt. Maar we geloven het. Omdat de Heer is opgestaan. Als Hij niet zou zijn opgestaan, dan was dit geloof onmogelijk, zinloos, een vraagteken. **[5]** Maar Hij is opgestaan, zijn lichaam is verzezen. Dus zal mijn lichaam leven.

2. In het stuk dat we lazten uit Paulus' brief aan de Korintiërs, gaat het natuurlijk over de verschillen tussen ons leven nu en het leven na de opstanding. Daardoor ben je in de verleiding om te gaan filosoferen over die verschillen. Maar je moet niet vergeten eerst heel duidelijk te accepteren dat het echt over dit lichaam van je gaat. Ik kom straks terug op de verschillen tussen je leven nu en je leven later. Ik wil eerst onderstrepen hoe de Bijbel onderstreept dat er continuïteit is, hoe de Bijbel onderstreept wat er allemaal doorgaat. **[6]** Paulus spreekt over aardse en hemels, maar hij spreekt over een aards *lichaam* en een hemels *lichaam*: twee keer lichaam. Paulus spreekt over de eerste Adam en de laatste Adam: twee keer Adam. En hij spreekt over de stoffelijke mens en de geestelijke mens: twee keer mens.

Om met dat lichaam te beginnen: wat Paulus hier niet zegt is net zo belangrijk als wat hij wel zegt. Hij zegt niet: 'Wanneer er een aards *bestaan* is, is er ook een hemels *bestaan*.' Als hij dat gezegd had, had je kunnen uitkomen bij de overledene als sterretje en bij een eeuwig voortbestaan als een soort geest of spook met wie je al of niet paranormaal kunt praten. Maar hij zegt: 'Wanneer er een aards lichaam is, is er ook een hemels lichaam.' Natuurlijk is 'lichaam' een rekbaar begrip. Je kunt er een lijk mee bedoelen, maar ook een gelijkbenige driehoek ofzo, dus: iets heel concreets of iets heel abstracts. Dat is in het Nederlands net zo als in de taal van de Bijbel, en dus moet je zoeken naar wat

Paulus precies bedoelt. Maar met het gegeven dat Paulus het hier over begraven heeft, komt dat hij wil dat wij bij lichaam ons iets heel concreets voorstellen. Op de jongste dag zal je lichaam opstaan.

Die continuïteit zie je ook als je Paulus hoort spreken van de eerste Adam en de laatste Adam. De eerste Adam is de eerste mens, zoals de Heer hem heeft geschapen in het begin. Die laatste Adam is de tweede mens, is Christus, is met name Christus zoals Hij is als opgestane mens. Vervolgens gebruikt Paulus allemaal omschrijvingen om het verschil tussen Adam 1 en Adam 2 te verwoorden. Zoals gezegd: daarover straks meer. Maar hij noemt ze allebei Adam. 'Adam' is in de taal van de Bijbel letterlijk 'aardman.' Het gaat te ver om te veronderstellen dat Paulus daar op dit moment bewust naar verwijst, omdat hij Christus, Adam 2, hier duidelijk hemels noemt. Maar met dat hij Christus 'Adam 2' noemt, zet hij Christus wel heel duidelijk aan de kant van de schepping. Natuurlijk is er meer in de schepping dan deze aarde alleen, maar je noemt de Heer geen 'Adam 2,' als je zou willen benadrukken dat er alleen maar verschillen zijn. God gaat verder met Adam, met de mens, met jou.

En zo spreekt Paulus van de eerste 'mens' en van de tweede 'mens'. Opnieuw, toegegeven, de eerste heet stoffelijk, de tweede hemels, maar ze heten allebei mens. Kijk om je heen: wat zie je? Mensen. Ik kan het je na de wederkomst van de Heer opnieuw vragen. Kijk om je heen: wat zie je? En het antwoord gaat hetzelfde zijn: mensen. Het is echt waar: het rare geloof van christenen als het gaat over leven na de dood is werkelijk dat het uitloopt op vernieuwing van dit lichaam, van deze Adam, van de mens die jij bent. Lichaam: niet 'geest' (in de zin van 'spook' ofzo), Adam: niet sterretje, mens: niet god of engel.

3. Alles goed en wil, maar hoe zit het dan met de verschillen? Dat lichaam is nu aards, maar straks geestelijk. Die Adam 1 van nu, is niet de Adam 2 van straks. De mens van nu is stoffelijk, de mens van straks is hemels. Met zulke enorme verschillen, blijft er dan nog wel wat vergelijkbaars over? Toch wel. Want Paulus gebruikt grote woorden om de verschillen tussen nu en straks te omschrijven, maar tegelijk gebruikt hij open woorden. Wat Paulus vooral doet is zeggen dat de nadelen van je lichaam zoals je dat kent zullen verdwijnen. Ze kunnen verdwijnen, die nadelen: de Heer is opgestaan, Hij heeft het zelf bewezen. En tegelijk, in de woorden van Johannes: 'Wat we zullen zijn is ons nog niet geopenbaard, maar we weten dat we aan hem gelijk zullen zijn wanneer hij zal verschijnen, want dan zien we hem zoals hij is.' Er is nog veel open. Maar het is geen geheim wat er voorbij zal zijn.

[7] Een aards lichaam nu, een geestelijk lichaam straks: daarmee komt een eind aan de vergankelijkheid. Wij kunnen ons ons lichaam niet voorstellen als iets dat onvergankelijk is. Maar dat is dan ons probleem. Of nee, niet eens: dat maakt God zijn probleem. Hij weet hoe je een onvergankelijk lichaam maakt. Het enige dat dood gaat zal de dood zelf zijn. Adam 1 is aards, Adam 2 is geestelijk. Bij Adam 1 past onaanzienlijkheid, bij Adam 2 past schittering. **[8]** Niet langer onaanzienlijk. En ik móét het erbij zeggen: Adam 1 was natuurlijk al bedoelt om te schitteren – maar het ging mis. Hij was schitterend, hij werd een ongeluk. Het onderstreept alleen maar weer de continuïteit. Bij de aardse mens past zwakheid, bij de hemelse mens past kracht. **[9]** Hoe het zal zijn: God weet het. Maar dat het zo zal zijn: echt waar. Jouw lichaam, jij, onvergankelijk, glorieus, vol kracht.

Ik wil een paar beelden geven om het verschil tussen de mens van nu en de mens van straks onder woorden te brengen. Ik zeg er eerlijk bij dat dit niet de beelden van Paulus zijn. Even goed lijkt het me prima wanneer we samen, op grond van de Bijbel, met elkaar doordenken over waarmee we dat verschil vergelijken. Zoals we bij voorbeeld heel duidelijk hebben leren zien, dat het verschil tussen nu en straks niet het verschil tussen lichaam en ziel is, wat Plato er ook mee bedoeld mag hebben. Paulus denkt niet filosofisch, Paulus denkt Bijbels. Binnen dat Bijbelse kader: waarmee kun je de verschillen tussen nu en straks vergelijken?

Paulus beschrijft het verschil fundamenteel als volgt: “De eerste mens, Adam, werd een levend, aards wezen.’ Maar de laatste Adam werd een levendmakende geest.’ In mijn woorden: Adam 1 wordt beademd en is daarvan afhankelijk: hij zit aan de beademing tot aan zijn dood. Ontneemt God hem de adem, het is met hem gedaan. Adam 2 heeft de Geest van leven in zichzelf gekregen en geeft die door aan wie zijn nakomelingen zijn. Zij ademen op eigen kracht, zij hebben zelf blijvend leven in zich gekregen. Van daaruit, en ik heb het beeld niet zelf gevonden: ons leven nu verhoudt zich tot het leven straks als dat van een foetus tot dat van een kind dat geboren is. De eerste is afhankelijk en kan niks op eigen kracht. Dan gaat het, door het trauma van de geboorte, een nieuw leven tegemoet – en blijkt opeens geworden te zijn waarvoor het bedoeld was. Zo ook jij, door de dood heen.

Een ander beeld is dat van een spiegel en een raam. Adam 1 was bedoeld als spiegel van de eeuwige God, in wie je Gods schittering kon zien, die op die manier ook de kracht van God uitstraalde in de schepping. Je weet, die spiegel is zwart geworden van de zonde en in gruzelementen gevallen en met de dood onherstelbaar beschadigd. Maar dan komt God en wat doet Hij? Hij herstelt maar niet de spiegel, hij verandert ons in vensters: Gods aanzien straalt je tegemoet – in ons en dwars

door ons heen. We zullen altijd helemaal transparant zijn – dit is hoe God ons heeft bedoeld. Wij zullen zijn handen en voeten zijn, zijn kracht zal ons helemaal doordringen. Ons; lichamen, Adamskinderen, mensen. De hemel zal de aarde helemaal doordringen.

4. **[10]** Zal, toekomstmuziek... Inderdaad. Het christelijke geloof in de opstanding van het lichaam is geen voor de hand liggend antwoord op een voor de hand liggende vraag rond de dood. Het christelijk geloof sluit zelfs een aantal voor de hand liggende antwoorden op een paar voor de hand liggende vragen uit. Zoals de vraag of de doden nog bij ons zijn: het christelijk geloof erkent juist de realiteit van het gemis van overleden geliefden. Als je op een begraafplaats rondloopt, ervaar je juist dat ze weg zijn. Juist het feit dat ze nog niet zijn opgestaan laat zien dat er nog van alles moet gebeuren en hersteld moet worden. Het is fijner om te verzinnen dat je voorouders in sterren zijn veranderd of je hond in een boom of wat dan ook. Maar het is niet waar. En ook de vraag of je nog met ze kunt praten: het christelijk geloof is erg positief over de toekomst en dat we elkaar daar zullen zien en omarmen en lieve woorden in de oren fluisteren – maar opnieuw, zover is het nog niet. Het is fijner om te verzinnen dat je via via met ze kunt praten en zij met jou. Maar nee. (Hoewel ik vanuit de Bijbel denk te mogen geloven dat de Heer ze daar op de hoogte houdt van wat ze van je moeten weten – maar dat is een ander onderwerp.)

In het christelijke geloof ligt het herstel nog in de toekomst: we zijn niet op zoek naar verzachtende omstandigheden, we willen geen valse hoop. De Heer is opgestaan en zijn opstaan geeft ons hoop. In zijn brief aan de Korintiërs zegt Paulus op een gegeven moment: ‘Ons rusten geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de grootste daarvan is de liefde.’ Over die liefde schrijft Paulus in hoofdstuk 13 van deze brief, de lofzang op de liefde. Over geloof gaat het in hoofdstuk 14, waarin hij de eigenwijze Korintiërs corrigeert dat het niet gaat om hun prestaties op het gebied van klanktaal en profetie, maar om geloof dat alles van God heeft ontvangen en dat daarom een gelovige per definitie nederig maakt. En hier in hoofdstuk 15 gaat het over hoop. Het is dat de apostel zelf zegt dat de liefde het grootste is en het is dat de liefde natuurlijk het fundament van de hoop is, anders zou ik voor de hoop als grootste gekozen hebben.

En toch ook: wat zijn dan de gevolgen nu al? De Heer is opgestaan. Jij, lichaam, Adam, mens, zult opstaan. Omdat jij zult opstaan, wordt alles wat jij nu doet en wie jij nu bent nu al belangrijk. **[11]** Dus doet je leven van nu er al toe. De belijdenis van de opstanding van het lichaam biedt hoop, maar tegelijk is precies die hoop enorm uitdagend. Als ik, lichaam, Adam, mens, mijn aarde nieuw zal erven, dan heeft het zin dat ik zorgvuldig omga met mijzelf, met de mensen om mij heen, met de

wereld waarvoor ik voor altijd zorg zal dragen. Ik ben God niet, ik weet niet hoe alles wat wij vandaag doen doorwerkt in de hernieuwde schepping. Opnieuw: dat is dan Gods probleem, waarvoor Hij vast allang een oplossing bedacht heeft. Maar ik mag vandaag al zo leven als de Heer mij straks wil geven. Een embryo weet niet van het leven dat komt, waarin hij zal opgroeien tot volwassenheid. Jij mag al als opnieuw geboren leven, zo waar als de Geest van Christus in je leeft.

Amen.